

multum sit, quod Deus promittit, quam parvum, quod requirit. Si diceret Deus, centum aureos nummos singulis annis mihi numerabis, et ego te in omni periculo tam corporis, quam animi salvum conservabo: quis non mallet domum et vestes, et quicquid habet, statim vendere, et pecuniam Deo numerare, cum pericula, quae nos circumstant, sint maxima et infinita, ut semper plura et majora exoriantur? At nunc Deus noster non hoc dicit, sed solum spem tuam et fiduciam in me collocato, et sine dubio protegeris. Non habet mundus conditiones et pacta tam bona: et tamen homines libenter illis acquiescunt. Nonne qui vineam suam vel arcam custodiri cupit, libenter aliquid solvit? Nonne reges ac principes arces, et civitates ipsorum, ut tempore belli custodiantur ab hostibus, maxima stipendia militibus numerant? At nunc Deus noster, qui bonorum nostrorum non eget, nihil tale a

nobis exigit, et tamen corpus et animam, et omnia nostra custodire paratus est, et *Non dormiet, neque dormitabit*, ut diligenter nos custodiat: si tamen in eo confidere, peccata fugere et bonis operibus incumbere voluerimus. Hanc igitur præclaram virtutem tamquam pretiosam margaritam, rebus omnibus venditis, fratres mei, si sapimus, comparemus. Non fidamus in divitiis, quæ gratiæ cœlesti pauperem efficiunt: non in sapientia, quæ *Stultitia est apud Deum*: non in corporis forma, quæ cito corrumpitur, et animam deformem sæpenumero reddit: non in vanis mundi hujus honoribus, qui sunt factura cœlestis gloriæ, et ignominiam sempiternam adducunt: sed spes nostra et fiducia tota collocetur in Deo, ut ab ipso tandem protectionem ac defensionem in terris, et gloriam ac felicitatem in cœlis percipere mereamur, ubi cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

CONCIO III.

SUPER PSALMUM XC.

DE VERSU SECUNDO

Dicit Domino: Susceptor meus es tu, et refugium meum: Deus meus, et sperabo in eum.

SYNOPSIS

Ducto exordio ab excusatione exquisitioris enucleationis singulorum verborum, ad verbum secundum explicandum acceditur, qui duplici sensu a superiori dependere deprehenditur. Domini nomen Deo soli proprie convenire probatur, qui solus nulli sebest, solus sibi ipsi sufficit, solus omnia pro libito disponit. Quam magnum sit beneficium justificationis, quod per vocem Susceptor denotatur, multis dilucidatur et de diversitate casus electorum reproborum agitur. Quomodo se Deus aliis atque aliis aliter arcam refugii præbeat, docetur a simili, quo cervis in montem excelsum confugientibus assimilantur perfecti, erinacei vero in petris se salvantibus simpliciores justi. Cur subjungatur Deus meus, et quomodo nos quoque exempla sanctorum, qui semper in Domino speraverunt, imitari oportet disseritur.

Cum in priori parte multa de fiducia in Deum dicta sint, in hac secunda parte agitur de periculis, quæ penitentiam differantibus imminent. Et in primis aliquot de hac re sacre Scripturæ adducuntur testimonia. Deinde quoties enumerantur causæ, quæ conversionem peccatorum reddunt difficilem, nimirum consuetudo peccandi, Diaboli vigilantia, Spiritus sancti absentia, et languor quidam anime. Quam sit difficilis inveterati peccatoris

conversio figuris, similitudinibus et exemplo ligni secti, ab Angelo cuidam Anachoretæ ostensi, demonstratur. Per penitentiam dilationem non modo bona spiritualia amitti sed et damna maxima accersiri: et quam sit indignum, pro æterna mercede non uno momento inservire, et pro optimo quod accepisti nempe vita, fecem senectutis tantum Deo, offerre ostenditur. Mortis meditationem ad penitentiam maturandam egyptium calcar esse, convincitur. Tandem objectionibus occurrunt, quod scilicet divinæ promissiones, non impis, sed justis factæ sint; et Dei misericordia, cum justitia conjuncta, ob oculos nobis proponitur.

Scripturarum divinarum præstantia atque utilitas tanta est, auditores optimi, ut eas thesauro pretiosi metalli non immerito Beatus Chrysostomus oratione tertia in Genesim, comparaverit. Etenim sicuti ex nobili metallo, quamvis modicam atque exiguam partem accipias, tamen continuo dives efficieris: ita divinarum eloquiorum nunquam tam parum exponitur, quin magnam inde utilitatem, qui diligenter audiunt, consequantur. Tota siquidem Scriptura pretiosa est. Singula verba, vel auri integræ solidæque partes vel margarite aut gemme clarissimæ sunt. Quare nemini mirum aut novum videri debet, si in hoc thesauro effodiendo paulatim ac sensim procedimus: et ne aliquid forte

cadat aut pereat, quantum possumus, provideamus. Expositurus versiculum primum Psalmi nonagesimi, nunc ad secundum, Domino bene juvante, exponendum accedemus.

Propheta igitur, posteaquam verbis illis: *Qui habitat in adjutorio Altissimi, et protectione Dei caeli commorabitur*, omnibus in Deo vere confidentibus certam protectionem defensionemque promiserat, statim subjicit:

Dicit Dominus: Susceptor meus es tu, et refugium meum; Deus meus et sperabo in eum. Quæ verba cum utraque parte præcedentis versiculi connecti possunt. Et si quidem eum præ-re connectantur, propositum Prophetæ erit exponere, quis ille sit qui habitat in adjutorio Altissimi: et sensus verborum ejus italis erit: *Qui habitat in adjutorio Altissimi. Is enim in adjutorio Altissimi habitare dicendus est, qui in omni casu, in omni periculo, quicquid evenirit, quicquid acciderit, non se ad desperationem, ad blasphemias, ad magos, ad divinatores, ad fraudes et mendacia convertet: sed auxilium divinum magna eum fiducia implorabit, ac dicet: Tu es, Domine, susceptor meus, tu refugium meum, tu Deus meus. Deinde ad se conversus, sibi ipsi loquetur, et dicet: Sperabo in eum.* Si vero cum posteriore parte superioris versiculi secundus hic versiculus jungatur, sensus iste erit: *Qui habitat in adjutorio Altissimi, is in protectione Dei caeli commorabitur.* Et tunc, id est, cum in protectione Dei caeli commorari cœperit, et semel atque iterum, tertio ac sæpius divinam protectionem, expertus fuerit, tunc, inquam, cum actione gratiarum, et interna atque incredibili animi lætitia et delectatione dicet: Tu es, Domine, susceptor meus et refugium meum, tu Deus meus. Deinde totus erectus et confirmatus sibi ipsi dicet: *Sperabo in eum.* Hoc deinceps meum votum ac studium erit, ut in spe et confidentia, quæ tantum hucusque mihi profuit quam maxime proficiam.

Nunc partes singulas nostri versiculi consideremus. *Dicit Dominus.* Quis iste Dominus sit, neminem prorsus, quamvis rudem, ignorare arbitror. Tanta siquidem est hujus nominis majestas atque amplitudo, ut nulli omnino proprie conveniat, præterquam uni et soli Deo; dicantur homines, si placet, reges, pontifices, imperatores; certe Domini, nisi valde improprie, dici non possunt. Quocirca secundus ac potentissimus romanorum Cesarum Octavius Augustus, cum hujus nominis vim et significationem non igno-

raret, se principem atque imperatorem appellari facile patiebatur, Domini nomen tamquam divini nominis proprium semper recusavit, ut in Apologetico auctor est Tertullianus. Et sane non immerito. Primum enim cæteri omnes qui Domini dici volunt, sicut quibusdam imperant, ita quibusdam etiam serviunt: solus Deus vere est Dominus, qui nullum habet majorem vel parem, nullum præsidem, nullum socium, nullum collegam, sed ipse unus omnibus imperat, omnibus regit, omnibus dominatur. Deinde ille solus jure Dominus appellatur, qui sibi ipse sufficiens nullius adjumento eget, nec ulli deservire cogitur, ut in libro de Genesi ad litteram octavo, B. Augustinus sapienter tradidit. Deus vero nonne sibi ipse sufficit? Antequam mundum crearet, tam dives, tam potens, tam felix ac beatus erat, quam modo est. Atque ut hanc rerum universitatem corderet, nulla re opus habuit, non materia, non instrumentis, non familiis, non tempore, non loco, nunc etiam, ut mundum universum regat, ut tam numerosas familias alat, ut multa præter solitum ordinem cursumque naturæ efficiat, quæ miracula dici solent, nullius rei adjumento eget. At quis, obsecro, regum vel principum invenietur, qui non solum Deo, angelis, elementis, sed etiam aliis hominibus non indigeat? Certe sicut pauperes egent divitum pecuniis, ita divites pauperum opera: et quo aliquis ditior et potentior efficitur, et magis regnare ac dominari videtur, eo pluribus indiget, et pluribus servit. Denique is vere ac proprie Dominus dici debet alicujus rei, qui eam ita habet in potestate ut pro arbitrio de ea statuere possit. Atqui solus Deus, qui omnia quæ sunt, verbo atque imperio suo creavit, idem potest omnia quæ sunt mutare, transferre, convertere, augere, minuire, conservare, destruere, atque etiam ad nihilum si placuerit, in puncto temporis redigere. Homines vero quamvis magni et potentes esse videantur, quid, quæso, ita habent in potestate, ut ejus vere domini dici mereantur? An est quisquam, qui *Adficere* possit *ad staturam suam cubitum unum*; aut *Unam capillum album facere aut nigrum*? Quid? Quod omnes reges et principes orbis terræ, omnes etiam Angeli et Dæmones, si vires et potentiam et industriam suam conjungerent simul, adhuc non possent, vel unam stipulam ex nihilo creare, vel unam formicam ad nihilum redigere? Solus igitur

Deus, qui nullum habet majorem vel parem, qui sibi ipsi sufficiens, nullius rei adjumento eget, et qui tamquam creator et opifex omnium rerum, pro arbitrio voluntatis suæ de omnibus quicquid voluerit statuere potest, merito jureque optimo Dominus appellatur.

Dicit Dominus: Susceptor meus es tu et refugium meum Deus meus et sperabo in eum.

Enumeratus homo justus beneficia Dei, quæ se percepisse lætatur, propterea quod in Deo spem suam et fiduciam collocaverit, a beneficio justificationis initium facit. Quamvis enim justificationem creatio præcedat, tamen creationis munus propterea hoc loco recensendum non erat, quod spem et confidentiam non sequatur, sed præcedat. Quid enim sperare potest, qui non est? Incipit igitur a primo et maximo Dei dono, quod sperantibus et confidentibus confertur. Quod ut facile percipias, finge animo, in media platea jacere hominem multis vulneribus confectum, et ab omnibus destitutum, qui nec patrem, nec matrem, nec affines, nec amicos, nec domum, nec pecunias ullas habeat; denique qui nec seipsum juvare queat, nec ullus inveniat, qui eum juvare velit: si post aliquod tempus medicus quispiam Christianus et pius per eam plateam transiens, atque ægroti illius misertus, eum, licet ignotum, susciperet, atque in domum suam delatum non modo sumpibus, sed etiam manibus propriis diligenter curaret, nonne is, qui in platea jacuerat, medico suo reclusissime diceret: *Susceptor meus es tu?* Tu, inquam, es, qui hominem miserimum, et omni spe destitutum, atque ab omnibus hominibus derelictum suscepisti. Jam igitur, auditores, omnis peccator talis est, qualem ægroto istum modo depinximus: sis licet magnus in oculis hominum, et magna sociorum atque amicorum cætera comitatus tibi videaris, tamen si lethale peccatum cor tuum occupatum tenet, nihil penitus dubites, te sancium, deformem, horribilem, in cœno ac sordibus ab omnibus destitutum ac derelictum jacere. Qui enim Deum offendit, omnes res creatas offendit, et omnibus invisus cum sit, ab omnibus supplicium, a nullo præsidium expectare debet. Qui vero tibi adsunt, et quos tu amicos et socios arbitraris, plerumque sunt maximi hostes animæ tuæ, et eam per se cadentem in gehennam magis impellunt, ut celerius cadat. Sed tamen contingit interdum, ut hominem sic ab omnibus desertum, Deus ipse, qui minimus omnium ad

hoc beneficium tenetur, incredibili benignitate suscipiat, et redimat ab interitu vilam ejus, et sanet omnes languores ejus, et eum in misericordia et miserationibus coronet; et tunc homo beneficium liberatoris agnoscentes exclamat, et dicit: *Susceptor meus es tu. Pater meus et mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me.*

Sed alio modo, et fortasse clarius, rem eandem explicemus. Lex Domini, auditores, via quædam est instar pontis, ardua, recta, sublimis, angusta, et infra se præcipitium habet, adeo profundum, ut finis ejus non sit alius, quam gehenna. Per hanc viam iter facimus dum *Sobrie, juste et pie* conversamur in hoc sæculo ac de nobis dicitur in Psalmo: *Beati immaculati in via, qui ambulat in lege Domini*: sed cum forte ad dextram vel ad sinistram declinamus, et vestigium extra pontem figere volumus, hoc est cum mandatum aliquod divine legis transgredimur, continuo de ponte cadimus, et nisi Deus singulari misericordia ruentes excipiat (quod tamen non semper facit, nec tenetur facere), semper deorsum, magis et magis, imo celerius ferimur, donec ad profundam inferorum, perveniamus, et ibi tibias et collum et cervicis confringamus. Audiant hæc et perhorrescant, qui tanta facilitate et libertate peccant, ut flagitia jocos arbitrentur. Ubi, quæso, te pedes habere putas, quicumque vel unum lethale flagitium admisisti? tu fortasse, qui oculos mentis apertos non habes, super terram consistere te credis? at ego te de ponte cecidisse video, et miserabili ruina quasi lapidem vel plumbum deorsum ad gehennam properare. Quia vero nonnullos Deus singulari misericordia in ipso casu excipit, et ad profundum pervenire, hoc est, in peccato usque ad mortem perseverare non sinij: propterea quidam ei eum actione gratiarum dicunt: *Susceptor meus es tu.* De quibus in alio Psalmo legis: *Cum ceciderit, non collidetur: quia Dominus supponit manum suam.* Et rursum: *Impulsus eversus sum, ut caderem, et Dominus suscepit me*, id est, nihil profecit spiritus tentationis qui me de ponte mandatorum Dei in præcipitium peccati deturbaverat, quia Dominus suscepit me. Ac ut intelligeremus magnum hoc beneficium proprium esse eorum, qui totam spem suam in Deo collocaverunt, paulo ante idem Psalmographus, dixerat: *Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine. Bonum est sperare in Domino, quam sperare in prin-*

cipibus. Itaque hoc discrimen inter electos confidentes, et reprobos desperantes invenitur, quod cum utriusque quandoque de ponte cadant: nam *Septies cecidit justus*, tamen electi in manus Dei cadunt, et casus ipse sicut cetera *Omnia*, eis *cooperantur in bonum*: reprobi vero usque ad profundum inferorum cadere sinuntur. Cum igitur vides eum, qui cecidit, statim surgere fortiozem, cautiozem, diligentiozem, humiliozem, nihil ambigas eum in manus Dei cecidisse, ac merito dicere posse: *Susceptor meus es tu.* Aspice atque intueri principem Apostolorum: cecidit quondam Beatissimus Petrus, cum a spiritu timoris impulsus, Christum non semel, sed ter abnegavit. Ceterum supposuit manum suam Deus, ne collideretur: atque idcirco qui erat ante casum audacior, quam par erat, et de sua fortitudine nimium confidebat, ita ut diceret: *Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo*: is post causam proprio periculo edoctus humilior et prudentior evasit. Itaque cum alio tempore ab eo Dominus quaereret: *Simon Joannis, diligis me plus his?* non est ausus precipitare sententiam, sed ait: *Domine, tu scis, quia amo te.* At si nunquam lapsus eset, forsatae audacter respondisset. Quid? Ambigis an te diligam? Nonne vidisti in horto quid gesserim? Nonne solus ego districto gladio hostes ferire et fugare coepi? Magnum igitur et singulare donum est, posse Deo dicere: *Susceptor meus es tu.* Possunt enim omnes res creatae Deo dicere: Creator meus es tu: et omnia animantia: Pastor meus es tu: et omnes homines: Liberator meus es tu: *Susceptor meus es tu*, solus ille vere dicit, qui vere habitat in adiutorio Altissimi.

Sequitur: *Refugium meum.* Quoniam enim qui a Domino suscipiuntur, non statim ad quietem et otium suscipiuntur, sed ad militiam et laborem, unde etiam in hoc Psalmo dicitur *Secuto circumdabit te veritas ejus* et Ecclesia, in qua interim scripti sumus, Ecclesia militans appellatur: propterea necessarium erat, ut militibus suis Deus arcem aliquam demonstraret, ad quam sese reciperent, cum forte praedium ingruere, et hostes pravallere viderent. Verum non aliam arcem Deus, quam seipsum constituere voluit: quod intelligens homo justus, posteaquam dixerat: *Susceptor meus*, continuo adjunxit: *Refugium meum*, sive arx mea, ut ex Hebraeo non minus apte verti potuisset. Sed quamquam omnibus Deus arx ac per-

fugium esse solet, aliter tamen veteranis militibus, aliter tironibus, unde in Psalmo centesimo tertio sanctus David: *Montes*, inquit, *excelsi cervis, petra refugium herinacis, vel leporibus*, ut alii legunt. Qui enim sunt ii, qui cervorum nomine designantur, nisi perfecti et spirituales viri, qui more cervorum degunt in montibus contemplationis, et semper desiderant ad Deum fontem vivum sicut cervus ad fontes aquarum, et saepe cum gemitu dicunt: *Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei?* Quos vero lepores vel herinacii significant, nisi justos minores, qui innocentiam et simplicitatem colunt, sed parvi meritis et virtutibus sunt, et multis spinis minorum ac levium peccatorum non carent? Utrisque tutissimum et singulare perfrugium est Deus: sed aliter atque aliter. Siquidem ut mons excelsus cervis, ut petra leporibus atque herinacis refugium praebet: Christus in throno gloriae suae mons est magnus atque excelsus supra dignitatem omnium coelestium spirituum collocatus, atque ad eum cervi spirituales, viri sancti atque perfecti, in afflictionibus suis contemplatione ascendunt, et cum Apostolo dicunt: *Conversatio nostra in caelis est.* Et: *Non sunt condignae passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis.* Et: *Quod enim in praesenti est momentaneum et leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternam gloriae pondus operatur in nobis.*

Itaque gloria illa, illud decus, illa summa et sempiterna felicitas, in omni casu et calamitate, cervos in montibus excelsis consolatur. Idem vero Christus in cruce pendens, foramina petrae leporibus exhibet. Quicumque lepores sunt, et mysteria vitae futurae contemplari, atque ad eos montes ascendere non didicerunt, in foraminibus petrae se abscondant, passionem dominicam cogitent: ibi videbunt, quam sit bonum pro Christo aliquid pati, qui tanta pro nobis tolerare voluit. Ibi seipsos consolabuntur, ac dicent: *Quare tristis es anima mea, et quare conturbas me?* Indignaris, quia persecutionem aliquam pateris? Sed vide qualem Deus tuis persecutionem pro te sustinerit. Molestae fers, quod tibi opes tuae diripiuntur? sed vide Deum tuum, nudum in cruce suspensum, et qui *Non habet ubi caput suum reclinet.* Doles quod fame et siti quandoque laboras? Sed quid haec ad ea, quae pro te Dominus tuus patitur, cujus delicias fel et acetum, et vinum myrrhatum esse vides? Grave tibi esse

videtur, quod variis morbis et doloribus cruciarius? Sed vide Dominum, tot plagis, tot livoribus, tot vulneribus coopertum, *Ut a planta pedis usque ad verticem capitis non sit in eo sanitas.* Ita igitur Christus et mons editus atque excelsus cervis, et petra foraminibus plena leporibus refugium praebet: ut jam utriusque dicant Domino: *Susceptor meus et refugium meum es tu.*

Sed cur additur et *Deus meus?* Cuperat homo justus Dei beneficia recensere, sed anima advertens ea tam multa, tam varia, tam multiplicia esse, ut numerum omnem excedant, et nec vocabula ad ea significanda, nec tempus ad ea commemoranda sufficere, idcirco uti excogitato consilio, uno verbo omnia comprehendit. Itaque ait, *Deus meus*, id est, omne bonum, a quo solus dependeo, in quo solo totus innoto, cui soli deo quicquid sum, quicquid habeo. Nec dicit: *Deus noster*, sed: *Deus meus*: quia tam praesens Dei auxilium unicuique justorum adest, atque ea diligentia et vigilantia singulos regit, fovet, protegit, defendit, conservat, ut uni soli, dimissis caeteris, adesse videatur.

Ex quo sapienter homo justus, et qui divinam providentiam frequenter est expertus, firmiter apud se statuit et proponit, semper deinceps, in Deo confidere, ac dicit: *Et sperabo in eum.* Haec sane vox omnium sanctorum fuit, et nostra debet esse, auditores, ut quicquid nobis contingat, semper dicamus: *Et sperabo in eum.* Praesertim cum totmillia exemplorum ante oculos habeamus, quot millia sanctorum ab exordio saeculi usque ad hunc diem extiterunt. Quis enim eorum non totam spem suam in Deum collocavit? Et an vel unus demonstrari poterit, qui in Deo frustra speraverit? Quando enim nihil hic in terris commodi et consolationis habuissent, an non tanta est gloria illa coelestis qua nunc beatissimi et securissimi fruuntur, ut ea sola sufficiat, ut non frustra in Deo spem suam posuisse videantur? Si enim in hoc exilio quondam ut lutum conculcati fuerunt, nunc ut clarissima sidera lucent in caelo: si hic fame et siti laboraverunt, ibi pane Angelorum satiantur, et torrente voluptatis inebriantur: si hic frigus et nuditatem passi sunt, ibi gloria et immortalitate vestiuntur: si olim domo et civitate expulsi, exules, profugi peregrini fuerunt, nunc in aeterna tabernacula recepti exultant *Sancti in gloria*, et latantur in cubilibus suis. Merito igitur homo justus, et spe ac fiducia

plenus dicit Domino: *Susceptor meus, es tu et refugium meum, Deus meus et sperabo in eum.*

PARS SECUNDA.

Quemadmodum ex iisdem floribus et apes mel, et araneae venenum sugere atque elicere solent: sic etiam ex iisdem Scripturae promissionibus justis confidentiam, et operum honorum desiderium, impii vero socordiam, et peccandi libertatem atque audaciam trahunt. Equidem ego ita mihi persuadeo, auditores, infinitum numerum animarum jam perisse, et quotidie etiam perire, propterea quod freti homines spe misericordiae Dei, quam sibi in extrema etate non defuturam confidunt, et ea poenitentia, quam in exitu de hoc saeculo acturos se arbitrantur, et iis lacrymis, quas in morte se copiose profusuros esse non dubitant, semper conversionem vitaeque mutationem in aliud tempus differunt: Cras, inquit, faciemus modo, ecce modo, sine paululum: sed modo, et modo non habent modum, et sine paululum in longum abit, atque interim dilatat infernus os suum, et descendunt ad eum sine ullo numero. Quoniam igitur de utilitate confidentiae in priore parte orationis satis multa dicta sunt, nunc de periculis eorum, qui spe misericordiae Dei, conversionem, et poenitentiam differunt, pauca dicemus. Ac primum quid Scripturae divinae de hac re nos moneant, videamus.

Certe Spiritus sanctus cum in aliis locis, tum praecipue in libro Ecclesiastici clamat, et dicit: *Ne dicas: Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserabitur: misericordia enim et ira ab illo cito proxima, et in peccatores respicit ira illius. Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem. Subito enim venit ira illius, et in tempore vindictae disperdet te.* Quam terribilia, formidabilia verba, et verba illius, qui mentiri non potest! Et rursus alio loco: *Confiteberis, inquit, vivens, vivus et sanus confiteberis, et laudabis Deum, et gloriaraberis in miserationibus illius.* Et item: *Quae, inquit, in juventute tua non congregasti, quomodo in senectute tua invenies?* Et sapientissimus Ecclesiastes nonne concionem suam ita conclusit: *Memento creatoris tui in diebus juventutis tuae, antequam veniant tempora afflictionis, et appropinquet anni, de quibus dicas, non mihi placeant?* Et sanctus

Jeremias : *Bonus est, inquit, viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua*. Et Dominus in Evangelio : *Sinite parvulos venire ad me, et ne prohibueritis eos, quoniam ipsorum est regnum caelorum*. Neque magno Sacramento caret, quod ad probaticam piscinam, posteaquam Angelus aquas commoverat, non qui diutius expectarat, sed qui primus in aquam descendebat, solus curabatur. Ex quo intelligimus, eos dumtaxat ad spiritalem salutem pervenire, qui cum divina motionem atque inspirationem persenserint, non dicunt : *Cras faciam, sine paululum* : sed qui cum Apostolo Paulo mox respondent : *Domine, quid me vis facere* ? Ad quod etiam nos regius Psaltes adhortatur : *Hodie, inquit, si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra*, ut responsonem de die in diem differatis : sed si hodie auditis, hodie etiam respondete. Sed quamquam haec divina testimonia Christiano homini satis esse deberent, ut nihil dubitaret, inanem prorsus, et plenam periculi esse spem illorum, qui conversionem et poenitentiam vel unam horam differunt : tamen ut etiam iis, qui modicæ fidei sunt, aliquo modo satisfaciamus, argumentis et rationibus ita rem explicemus, ut cerni et senti possit.

Quatuor sunt præcipua causæ, cur homo peccator non sine magno labore ac difficultate se a vitiis ad virtutes revocare potest. Prima causa est consuetudo peccandi, quæ tamquam altera natura, difficillime superatur ; ac ut agri, domus, vestes et res cætera, temporis diuturnitate tandem præscribuntur, et cum præscriptæ fuerint, sine singulari principis privilegio recuperari non possunt : ita quoque et vitia, ubi longo consuetudine animum peccatoris sibi præscripserint, frustra litigatur, nisi summus princeps Deus singulari gratia privilegio (ut D. Bernardus in 1. libro de Consideratione ad Eugenium scribit) cor lapideum in carnem commutare voluerit. Altera causa est summa quædam et incredibilis Dæmonis vigilantia, quæ servos suos et captivos custodit : *Qui enim facit peccatum, servus est peccati, et laqueis diaboli captivus tenetur* (ut Apostolus ait), *Ad ipsius voluntatem* : Diabolus autem est ille fortis armatus, qui summa diligentia, summo studio, summa cura atque industria custodit atrium suum. Tertia causa est absentia Spiritus Dei. Ut enim Spiritus Domini cor nostrum inhabitans viam virtutis planam et suavem solet efficere, ita ut justus dicat : *In*

via testimoniorum tuorum delectatus, sicut in omnibus divitiis. Et : *Viam mandatorum tuorum excuviri, cum dilatasti cor meum* : sic contra absentia Spiritus sancti viam eandem asperam et difficilem reddidit. Et sicut presente lumine solis, celoque tranquillo ac sereno, nemo est, qui non libenter iter faciat : at cum luci et serenitati noctis horror ac tenebræ successerunt, quis non potius domi apud ignem sedere, quam per agros ambulare vellet ? Ita prorsus justitia sole in cordibus nostris lucente et gratiæ suæ radios in iisdem cordibus diffundente, voluptas est non ambulare, sed currere viam mandatorum Dei : sed luce gratiæ recedente et peccatorum nocte animum tenebris atque horrore complente, nihil difficile, nihil gravius, nihil molestius, quam in via Domini vel semel vestigium ponere. Atque hoc est, quod Dominus per Oseam peccatoribus comminatur : *Væ, inquit, cum recessero ab eis*. Et per Jeremiam : *Scito et vide, quia malum et amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum*. Postrema causa est, morbus quidam et languor omnium virium animæ. Nec enim ita poma a vermibus, nec fruges a grandine, nec vestes a fineis, ut animæ vires a vitiis et sceleribus corrumpuntur. Intelligentia obscuratur, judicium hebetatur, voluntas depravatur, et quantum rationis libertas et potestas in peccatore minuitur, tantum inferioris appetitus rebellio atque inobedientia crescit. Ex quibus ingens labor ac difficultas oritur bene sanctæque vivendi. Nam cum animæ vires instrumenta sint omnium actionum bonarum, et quasi rotæ quædam horologii : sicut horologia destructis vel impeditis rotis munere suo fungi non possunt : ita homines improbi, animæ viribus per peccata vitiatas, recte vivere nullo modo possunt.

Quæ cum ita sint, quis non videt, in quanto periculo atque errore versantur, qui de die in diem conversionem suam differentes, quod modo difficile esse experiantur, postea facile futurum putant, quando omnes difficultatis causæ creverint ? Nonne poenitentiam differendo peccata peccatis addunt ? Et peccata peccatis addendo, nonne causas laboris et difficultatis augebit ? Nonne semper mala consuetudo radices suas altius figet ? Nonne dæmon arcem suam, animam tuam, semper magis muniet ? Nonne Deus lux animæ tuæ, semper recedat ? Nonne animæ vires vulneribus multiplicatis semper debiliores atque ad bonum ineptiores efficiuntur ?

Quid igitur est quod te consolatur ? An non aperta stultitia est credere, quo magis nexus et calæna multiplicentur, eo solutionem futuram esse faciliorem ? et quo morbus magis confirmatur, eo facilis eum posse curari ? An non ita Spiritus sanctus per Ecclesiasticum loquitur : *Languor præcior gravat medicum : sed brevem languorem præcidiit medicus* ? Et cur putas Dominum in excitatione Lazari quatruiduani tam ingenti clamore, gemitu quoque et lacrymis uti voluisse, qui tanta facilitate viduae filium et filiam Archisynagobi ab inferis revocaverat, nisi ut nobis ostenderet, quam laboriosum sit, hominem ad poenitentiam converti, qui multo tempore jacuit in peccatis ? Deinde si flumen, quod semper crescit atque intumescit, summo mane trajicere non audes, quando vix ad genua aqua pertingit, quomodo speras te ad vesperam transiturum, quando toto corpore tuo aquæ altiores erunt ? et si plantam hodie natam, adhuc recentem ac teneram, non possis revellere, qua ratione poteris eum, se corrobora verit, cum in arborem creverit, cum radices in terram altissime firmissimeque defixerit ? An non perspicue vides, dum ita agis, similem te esse malis debitoribus, qui semper differunt, ut nunquam solvant ? Non cernis dolos antiqui serpentis, qui tibi suadet dilationem, ut cum peccata in immensum creverint, incidas in desperationem, vel certe morte præventus prius te apud inferos videas, quam de poenitentia cogitare coeperis ?

Præclare sane istam dementiam hominum peccatorum sancto cuidam patri, ex iis, qui olim solitudinem incolébant, angelus Domini declaravit. Siquidem eum in agrum aliquando deduxit, eique rusticum ostendit, qui ligna ex arboribus caedebat, et eum non exiguum fascem confecisset, cum in humeros suos levare aggrediebatur, sed eum se tanto oneri parem non esse videret, iterum ligna caedebat, et fascem suum augebat : deinde iterum tentabat, si quo modo posset fascem attollere, sed cum adhuc minus se posse cerneret, quam ante, rursus ad silvam accedens plura et majora ligna caedebat, fascemque suum graviorem efficiebat, tanto se onus illud facilius portaturum arbitratus, quanto magis crevisset. Quod cum sanctus ille anachoreta vehementer admiraretur : Talis, inquit Angelus, stultitia atque insania est hominum, qui cum pondere flagitiorum suorum oppressi non sine magno labore surgere se posse videant ; tamen poenitentiam differentes addunt

peccata peccatis, onus oneri, pondus ponderi, et sarcinam suam gravissimam atque intolerandam efficiunt, et tamen se in ultima senectute surrecturos, et onus poenitentiae facile portaturos, incredibili temeritate confidunt.

Sed quando hæc omnia, quæ diximus, nihil apud te valent, quæ tamen, si sapias, plurimum valere debent : quid, quæso, dices de illa celestium divitiarum jactura, quam facis, dum conversionem, vitæque mutationem semper differis ? Cum opulenta aliqua civitas direptioni traditur, et milites omnes summa festinatione domos penetrare, areas reserare, auro atque argento, varia et pretiosa supellectili se onerare student ; si unus eorum militum illo ipso tempore in foro cum pueris luderet, et spoliolum direptionem in aliud tempus differre se diceret, nonne filii hujus sæculi eum militem stultum ac dementem esse judicarent ? Cum igitur hoc tempore regnum caelorum direptioni traditum vim patiatur, et violenti rapiant illud et sancti omnes festinant, quantum possunt, celestes illos maximosque thesauros bonis operibus rapere, quæ tua sapientia est, hoc ipso tempore, nugis et jocis puerilibus operam dare, et opportunitatem tanti boni adipiscendi tam leviter perdere ?

Quid ? Quod ista conversionis dilatione non solum ingentis thesauri jacturam facis, sed etiam detrimenta atque incommoda gravissima tibi ipse acquiris ? Nam voluptatem ac delectationem, quam nunc in vitiis et sceleribus capis, magno cum fenore, mihi crede, aliquando restitues, sive in purgatorio, sive in hoc sæculo solvas. Ut enim pecunie a feneratoro suscepta, nisi matre resituantur, quotidie debitum augent, sic etiam scelera atque peccata, quæ mox per poenitentiam non delentur, suo pondere trahunt ad alia, atque inde usura, inde fenora existunt, quæ tam diu crescant, quam diu solvuntur debitorum differunt. Hoc igitur est quod agis, dum poenitentiam differis, auges quotidie debita penarum, quas omnino alicubi solves. Quanto enim diutius immoraris in culpa, tanto etiam diutius immorari cogeris in poena, si tamen poena temporalis et non æterna erit.

Ad hæc omnia illud accedit, quod apud hominam ingenium ac liberalem, plurimum valere deberet, quod cum Deus jam inde ab æternitate de nobis cogitaverit, nosque dilexerit, nulla ratio admittit, ut liceat Deo nobis tam esse ingratos, ut solum in ultimis no-

Pesima

4

1^a Consuetudo2^a Dæmonis3^a Absentia Spiritus Dei

sol

4^a

May

6^a

relig

diff.

et

eis.

eors.

omn.

Le pindem

Ostisi

Le mormon

Lomment.

stris diebus de Deo cogitare, eique obsequium debitum prestare velimus. Quid? Ille te a principio suæ æternitatis amavit, et tu illum in fine vitæ tuæ solum amabis? Deinde, si merces, quam Deus nobis præparavit, æterna erit id est infinito tempore permanebit, quo pacto, quæso, convenit, ut obsequium tam breve nos Deo præstemus? Si stipendium accepturus es, quod tam diu durabit, quam diu Deus regnabit in cælo, nonne par etiam esset, ut obsequium, quod exhibiturus es Deo, tam diu duraret, quam diu hic vivis in terra? Et quid est vita unius hominis cum æternitate comparata, nisi momentum unum? Qua igitur fronte, qui obsequium æternum Deo debes, momentaneum non præstas, et de ipso momento maximam partem suffuraris? Denique si Deus optimum, quod habuit, tibi largitus est, vitam scilicet unici filii sui, quæ majoris pretii est, quam vita omnium hominum et Angelorum, quo jure, quo titulo florem ætatis tuæ Deo negare audeas, et solum ei fæces, inquam, senectutis polliceris? Deus clamat in lege: *Non habebis in sacco diversa pondera, sed pondus justum et verum habebis.* Et tu tam iniqua pondera habere audeas, ut Dæmoni, hosti animæ tuæ, tres ætates vitæ tuæ, et Deo creatori ac liberatori solum unam, eamque extremam et vilissimam concedas? *Maledictus dolosus* (ait Dominus per Malachiam), *qui habet in grege suo masculum, et votum faciens, immolat debile Domino: quia Rex magnus ego, dicit Dominus exercituum.* Itaque injuriam maximam gravissimeque puniendam facit tanto Regi, qui primitias fructuum vitæ suæ largitur Dæmoni et reliquias senectutis, quas mundus respuit, conservat Deo: non secus atque si quis tam rusticus esset, ut optima poma projiceret suibus, et corrupta ac rancida, quæ sues comedere noluerunt, regi offerenda putaret.

Verum, ut aliquando finiamus, si cor lapideum habes, neque aliquid eorum, quæ diximus, te movet, moveat te saltem id, quod Dominus tam sæpe et tam serio repetit: *Vigilate, vigilate, quia nescitis diem neque horam.* Quæro enim, quicumque es, qui post aliquot annos penitentiam acturum esse te confidis, quis tibi, non inquam, annos aut menses, sed vel crastinum diem certo promisit? Habes fortasse chirographum Dei manibus obsignatum! At nullos unquam vidisti, qui vesperi læti et sani cubitum discesserunt et mane reperti sunt mortui? Et

quæ major stultitia atque temeritas cogitari potest, quam ut audeat vermiculus terræ, de temporibus et momentis certi aliqui constituere, *Quæ Pater posuit in sua potestate?* Ergo si nihil certius morte, et nihil incertius die mortis et tam multos usque ad hanc diem inanis ista fiducia decepit, nonne satis erit, fratres mei, ut aliorum periculis edocti præsens ac certum vitæ spatium pro futuro atque incerto non dimitamus.

Sed, inquit, passim in Scripturis promissiones vitæ et salutis sperantibus et confidentibus factas legimus. Itaque et ego sperabo in eum. O te miserum, qui in tam magna causa toto cælo aberras. Sunt enim magnæ Dei promissiones et majores quam tu vel suspicari valeas; sed non ad te, nec ad tui similes pertinent. Ad solos justos, et eos, qui justis esse cupiunt, boni isti nuncii diriguntur. *Dicite justo* (ait Dominus per Isaiam), *quoniam bene: quoniam fructum adventuum suarum comedet.* Et per Davidem: *Oculi Domini super justos et aures ejus in preces eorum.* Et ea spes et confidentia in sacris litteris commendatur, quæ cum bonis operibus conjuncta est: *Spera in Domino, et fac bonitatem,* inquit David. Et rursus: *Sacrificate sacrificium justitiæ, et sperate in Domino.* Denique beneficia Dei, protectio, defensio, indulgentia, pax, gaudium, regnum, non nisi justis vel ad justitiam anhelantibus promittuntur: iis vero, quibus peccata placent, et quos in cæno ac sordibus permanere delectat, undique minas, undique terrores, undique flagella et cruciatus intentari video. *Non est pax impiis, dicit Dominus.* Et: *Mors peccatorum pessima.* Et: *Ignis, grando, nix, glacies spiritus procellarum, pars calicis eorum.* Et: *Nisi conversi fueritis gladium suum vibrabit, arcum suum tetendit, et paravit illum.* Et: *Quia vocavi et remisisti, extendi manus meas et non fuit qui aspiceret: ego quoque in interitu vestro ridebo.* Et: *Omnis arbor, quæ non fecerit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur.* Itaque vel non bene Litterarum inscriptionem legisti, vel fur es et latro, assumens tibi ea, quæ justorum sunt propria.

At, inquit, misericors et miserator est Dominus qui pro me Filium suum misit in terras, et tam admirabili pretio me redemit, ipse me perire non patietur: itaque et ego sperabo in eum. Falleris, miser, falleris: non est misericordia Dei, ut tu arbitraris, inimica justitiæ, sed carissima et conjunctissima soror, et qui misericors et miserator dicitur,

ipse idem est *Justus Dominus, et justitiam dilexit, et æquitatem vidit vultus ejus.* O si posses animo intueri summam illam majestatem, quæ ex altissimo throno gloriæ suæ conspicit animas in illis intolerandis gehennæ ardoribus, et plurimas videt, quæ mille et mille annos sine ulla consolatione, vel pœnarum intermissione torquentur, et tamen nulla misericordia erga eas unquam fleetur, sed gaudebit potius et lætabitur, quod sine fine, sine remedio, sine ulla spe liberationis torqueantur; intelligeres profecto in Deo esse justitiam, nec tibi tantum de sola misericordia blandireris. O si mentis oculos aperires et penetrares quid sit, quod D. Petrus ait: *Angelis peccantibus non peperit.* O si cernere posses, quales gemmæ, qualia lumina, qualia ornamenta illa erant in cœlesti

palatio, quæ propter unum superbiam peccatum de cælo detracta in profundum inferorum demersa sunt; profecto non tibi vilissimo vermiculo in flagitiis perseveranti, tam facile divinam misericordiam polliceris; sed judicium illud horrendum, et abyssum profundissimam divinæ justitiæ formidares.

Nos igitur, auditores optimi, misericordiam a judicio et spem a timore nusquam disjungamus; sed misericordiam et judicium Domino decantemus. Non misericordiam solum, ne temere confidamus: non judicium solum, ne penitus desperemus: sed misericordiam et judicium, ut cum spe timeamus, et cum timore speremus, donec spes et timor absorbeantur a gloria, quam nobis concedat, qui est in sæcula benedictus. Amen.